

Володимир Литвин

З біблійної розповіді про сотворення світу дізнаємося, що людина є вищим творінням з понад усього сотворіння. У Святому Письмі читаємо, як Бог на шостий день свого творіння формує людину, кажучи: «Сотворімо людину на наш образ і на нашу подобу, і нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним, над скотиною, над усіма дикими звірями й над усіма плазунами, що повзають на землі» (Бут 1,26, пор. Бут 1,28).

Тобто Бог надає людині владу над усім тим, що було ним створено до шостого дня, а також наділяє її багатьма якостями, які є Йому притаманними.

Людина і до наших часів залишається загадковою істотою для суспільства з поміж інших творінь. Особливістю могутності людини є її свобода вибору між добром і злом. Ми не можемо сказати, що такими функціями наділена тварина, птах чи риба. Вони є ніби «запрограмованими» істотами, які керуються в навколишньому середовищі інстинктами.

Після гріхопадіння в раю наших прародичів Адама та Єви, яке сталося внаслідок зловживання ними своєю свободою, Бог покарав їх, вигнавши з раю. Досконалість людини в раю передбачала відсутність хвороб та смерті: «Бог не створив смерті і не радіє загибелі живих» (Мудр 1,13) і «Бог створив людину для нетління і зробив її образом вічного буття Свого» (Мудр 2,23). Наслідками гріхопадіння стали важка праця, поневіряння, тілесні немочі, і на кінець – тілесна смерть. Від того часу людина у земному житті є слабкою і немічною а також вкрай залежною від оточуючого середовища.

Зі свого безмежного милосердя та чоловіколюбності Бог не відвернувся від людини, а надав їй умови для земного життя та можливість спастися. Щоб люди отримали можливість спасіння, Господь посилає на землю свого Єдинородного Сина Ісуса Христа,

який власною мученицькою смертю долає тілесну смерть і возноситься на небо таким чином даруючи грішній людині вічне життя після смерті. Відрізок часу, який називається земним життям, є непростим для людської особи. Для того, щоб заслужити блаженство у вічності, потрібно повірити в Бога та ходити шляхом заповідей Його.

Часто наші пристрасті не дають нам можливості йти шляхом праведних. Чому так? Спробуємо заглибитися у лабіринт людського буття. Багато хто вважає, що нічого складного в людині немає. Зі сторони ми бачимо начебто досконалу істоту, яка є пропорційно та гармонійно складеною. Вона має голову, дві руки, дві ноги, здатність розмовляти, бачити, слухати та багато інших можливостей, які допомагають їй пристосуватися до світу цього. Людина є складною біологічною системою, яка ще не вивчена науковцями остаточно. Однак кожна людина за своєю природою є слабкою. Це проявляється у немочах нашого тіла, яке з віком зазнає нищівного процесу старіння. Уникнути цього нікому не вдасться, які б дії та способи ми не застосовували. Така галузь науки, як медицина, займається вивченням структури людського тіла а також доланням будь-яких проявів його руйнації. Та навіть у нашому розвиненому ХХІ столітті не вдається вирішити низку людських проблем, зокрема й таких, як поширення злоякісних та психічних захворювань.

Сьогодні суспільство намагається взяти від життя максимум, починаючи від ранньої молодості, коли тіло наповнене сили, енергії та жаги до життя. Така активність тіла часто поглинає людину в павутину пристрастей, зокрема таких, як обжерливість, розпуста, марнославство та інші. Над людством нависла серйозна загроза виродження та знищення. Річ у тому, що досягнувши, як нам здається, вершин цивілізаційного розвитку і не маючи моральних застережень, ми схилиємося до думки, ніби життя полягає тільки в тому, щоб отримати від нього найбільше задоволення. Насправді ж це згубна логіка, яка в кінцевому випадку веде, як свідчить історія, до занепаду цивілізації. Наприклад, в апартаментах римських патриціїв існували приміщення, в яке вони заходили, коли шлунок вже не приймав їжі і напоїв, щоб примусово позбавлятися спожитого та продовжити насолоджуватися їжею і питвом. Лазні, які древні придумали для омивання тіла і тримання його в охайності, перетворювалися на місця п'яних оргій і розпусти. Декілька століть такого життя – і могутня Римська імперія, що володіла світом, впала під тиском варварів, бо її просто не було кому захищати .

У житті ми також можемо спостерегти свідчення того, що наші пристрасті, закоренілі гріховні руйнівні звички призводять до тілесних захворювань. У алкоголіків – свої хвороби, у курців – свої, у розпусників – свої. Людина роками виснажує свій організм, тисячоліттями – свою планету, тому не дивно, що при цьому вона зазнає труднощів зі здоров'ям і створює екологічні проблеми . Як бачимо, при відсутності у людини християнського світогляду тілесне здоров'я може виявитися згубним для душі. Ставлення античної людини до тілесності яскраво проілюстровано у відомому зіставленні: тіло – темниця або гробниця душі. Прикладом такого ставлення до тілесності можуть бути слова відомого філософа-стоїка Сенеки: «Я – висока істота і народжений

для більшого, ніж бути рабом свого тіла, на яке я дивлюся лише як на окупи, одягнені на мою свободу. У такому огидному житті мешкає душа». Аналогічні вислови можна знайти також у багатьох філософів древності. Виходячи з такого розуміння тілесності, язичникам навіть неприємно було чути, що людське тіло колись воскресне. Звикнувши сприймати тіло як темницю душі, перспективи вічного життя вони сприймали у звільненні від тіла.

Для християнства негативне сприйняття тіла є недопустимим з огляду на подію Воплочення. Христос, прийнявши людську природу, показав, що тіло людини не є чимось злим і противним Богові. У першому посланні ап. Павла до Коринтян читаємо «Хіба ж не знаєте, що ваше тіло – храм Святого Духа, який живе у вас?» (1Кор 6,19). Християнська традиція, пов'язана з виникненням чернецтва не дивлячись на поширену практику так званого «умертвіння плоті», не розглядала аскезу як боротьбу з тілесністю, як прагнення звільнитися від оков тіла. Навпаки, аскеза своєю ціллю має звільнення тіла від гріха через досягнення безпристрасності, звільнення всієї людини від пристрасностей, включаючи душу і тіло. Отці Церкви часто наполягали на тому, що людська природа не є тільки душа чи тіло, але обоє разом складають людину.

Виникає питання: як простій людині у цьому спокусливому світі ставитись до свого тіла, щоб можна було з гідністю увійти в Царство Небесне? Тіло є не тільки сукупністю людських органів, а й самовираженням людини, за допомогою якого вона реалізовує себе у цьому світі. Тому, безумовно, тілесне здоров'я є благом, яке ми покликані берегти. Називаючи тіло храмом Святого Духа, богоносні отці закликають християн ставитися до нього з благоговінням, не оскверняти гріховними вчинками, особливо охороняти від блудних похотей. Ми повинні усвідомити, що після того, як прийняли Таїнство Хрещення та Миропомазання, наше тіло та душа стають храмом Святого Духа. Це не означає, що ми можемо підпорядковувати нашу плоть якимось блудним і пристрасним діям начебто вона є нашою власністю, адже своїми гріховними вчинками ми проганяємо Святого Духа, і тоді наше тіло стає вмістилищем для лукавого. Для того, щоб не потрапити в гріховні тенета, потрібно пам'ятати про Святі Таїнства – Сповіді, яке допомагає скинути з себе гріховне ярмо, та Пресвятої Євхаристії. Причащаючись Тіла та Крові Христових, ми стаємо непорушними до будь-яких зовнішніх подразників та своєю поставою свідчимо, що наше тіло є храмом Святого Духа, який живе у нас. Неодмінними середниками духовного подвигу є аскеза, яка полягає у «духовному тренуванні» і опануванні наших тілесних потягів. До цього покликані не лише монахи чи подвижники, але й кожен християнин. На це вказує численна святоотцівська література та ритм нашого літургійного року, який періодично приписує час посту. Тільки так людина як Боже творіння може інтегрально розвиватися. По-справжньому здоровою людиною можна вважати лише ту, яка живе духовним життям і звільняється від хвороби духа – гріха.